SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:806

av Sten Bergheden (M)

Avgifter och boendekostnader inom äldreomsorgen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att se över avgifterna inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över villkoren kring bostadstillägg och avgifter inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten till större hänsyn för pensionärernas ekonomiska situation vid hanteringen av avgifter i äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att nationellt samla in och publicera statistik på hyresnivåerna inom äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Bland pensionärer som bor på särskilt boende är ungefär en tredjedel berättigade till bostadstillägg.

Men en stor del av bostadstillägget till dessa pensionärer når inte fram till de äldre. Anledningen är att kommunerna, när bostadstillägg beviljats, kan ta ut högre avgifter för det särskilda boendet. På ett genomsnittligt utbetalat bostadstillägg för särskilt boende tar kommunerna hand om cirka två tredjedelar av summan, och pensionären behåller då enbart en tredjedel. Syftet med bostadstillägget är primärt att pensionärer med låg pension ska kunna efterfråga en bra bostad, inte att staten ska transferera ekonomiska resurser till kommunerna.

Detta förfarande medför att syftet med bostadstillägget till pensionärer inte förefaller uppfyllas när en pensionär på särskilt boende får rätt till bostadstillägg. Varken för den enskilde pensionären eller för landets övriga skattebetalare kan det hela uppfattas som

rättvist eller transparent. Det finns också en risk att det leder till ökad byråkrati. Samtidigt uppstår frågor dels kring om bostadstillägget ska fungera som en förstärkning av kommunernas finanser, dels kring om tillämpningen av förbehållsbelopp och avgiftsutrymme är för restriktiv i förhållande till samhällets kostnadsutveckling.

Oavsett om en pensionär i särskilt boende har bostadstillägg eller ej så kan den inkomst som återstår efter att olika avgifter är betalda ofta bli mycket liten, omkring 3 000 kronor. Detta räcker svårligen till vanliga utgifter såsom för mobil, mediciner, kläder, tandvård, hårvård, glasögon, fotvård och presenter till barn och barnbarn. Avgiftssystemet i äldreomsorgen riskerar att försätta många pensionärer i en situation med låg ekonomisk standard under den tid då de behöver samhällets omsorg som mest. Därför bör möjligheter och förutsättningar gällande avgifterna i äldreomsorgen ses över, liksom hur bostadstilläggets syfte uppfylls i sammanhanget, där större hänsyn bör tas till pensionärernas ekonomiska situation.

Hyrorna i särskilda boenden är en stor utgiftspost för de pensionärer det berör. Men när det gäller hyresnivåernas rimlighet saknas dessvärre tydliga uppgifter, liksom att hyresnivån i relation till boendets standard och hyrorna i kommunen i övrigt sällan förekommer. En lägenhet på 30 till 35 kvadratmeter på ett särskilt boende i en mindre svensk kommun kan kosta mellan 5 000 och 9 000 kronor. I sammanhanget kan nämnas att den maximala bostadskostnad som ersätts i bostadstillägget ligger på 7 500 kronor och att medelhyran för en lägenhet med ett rum och i kök i Sverige år 2025 låg på 5 400 kronor, enligt SCB.

En undersökning där hyrorna på särskilda boenden har jämförts med hyrorna i vanliga små lägenheter visar att hyrorna på boenden ligger 20 procent högre igenomsnitt. Hyrorna på särskilda boenden förefaller därför att vara i högsta laget. En stor brist är att det saknas nationella data för hyrorna på särskilda boenden i landets kommuner. Det gör det svårt för äldre och anhöriga att bedöma om hyrorna är rimliga eller ej. Äldreomsorgen ska i första hand utgå ifrån och finnas till för de äldre; risken för att tvingas att betala oskäliga hyreskostnader bör minimeras. Socialstyrelsen kan därför få i uppdrag att samla in och publicera data om hyrorna i särskilda boenden i landets alla kommuner. Därtill bör möjligheten till en bedömning av rimligheten i fråga om hyresnivåerna i kommunerna ses över.

Sten Bergheden (M)